

Yirmi Altıncı Söz'de geçen "kalb ve ruh ve sırrın derece-i hayatları" ifadesiyle, Birinci Mektup'ta sözedilen "merâtib-i hayat beştir" ifadeleri birbirinden farklı mıdır?

[Birinci Mektup](#)'ta bahsedilen hayat tabakaları farklı boyutta olmakla birlikte, hakiki ve mekan ifade eden hayat tabakalarıdır. [Yirmi Altıncı Söz'ün Hatimesi'nin Dördüncü Fıkra](#)'sında geçen hayatın mertebe ve dereceleri ise izafi bir mertebedir.

Birinci tabaka-i hayat: İçinde yaşadığımız maddi hayatın ve maddeye bağlı olan kayıt ve kanunların hakim olduğu dünya hayatıdır.

İkinci tabaka-i hayat: Maddi kayıtların ve maddeye mahkumiyetin olmadığı farklı bir hayat tabakasıdır. Ama tabakalar arasında gidip gelme hürriyeti vardır.

Üçüncü tabaka-i hayat: Tamamen uhrevi bir hayat tabakasıdır. Maddeden sıyrılmış ve ahiret alemine intikal etmiş nurani bir hayat yaşanır. Ahiret aleminden tek farkı, nuraniyet kesp etmiş bedeninin de orada olmasıdır. Yani sırf ruhani bir hayat tabakası değildir.

Dördüncü tabaka-i hayat: Şehitlerin hayatıdır ki, dünya ile ahiret ortası bir hayat tabakasıdır. Dünyadan farklıdır, zira dünyanın elem ve kederleri, hantal kayıtları orada yoktur. Ahiretten farklıdır, zira dünyadan göçtüğünü anlamamak için dünyevi bir dekorasyon ile ihzar edilmiştir. Yani şehit kendini ölmüş bilmiyor, dünyada olduğunu sanıyor.

Beşinci tabaka-i hayat: Kabir ehlinin hayatıdır ki, cesetten ziyade ruh hakimdir. Tamamen dünyadan farklı ve başka bir boyutu olan alemdir.

[Yirmi Altıncı Söz'ün Hatimesi](#)'nde geçen hayatın mertebeler izafidir.

Yani insanın fitri cihazlarına göre şekillenen bir hayat telakkisi hakimdir. Şayet insan sadece madde ve cisme mahkum bir itikat ve manayı inkar ile yaşıyor ise, bu insanın hayatı bir an, bir seyyaledir. Yani zamanın en küçük birimi olan salise içine sıkışmış bir hayat telakkisidir.

Aynı insan inkar ve inadı bırakıp, kalp ve ruhuna iman ve ibadet ile inkişaf ve nuraniyet verse, o zaman mazi ve istikbal bir anda hayatlanır, salise içine sıkışmış bedeni bir anda ruhlara alemi ile ta ebet aleminin sonu olan cennet alemi ile irtibatlanır.

İmanda yokluk ve hiçlik kavramı olmadığı için, ne mazi ademdir, ne de istikbal

ademdir. Her iki yön de hayatlı ve bekalıdır.

İşte bu hayat dereceleri izafi ve kişinin inancına göre şekilleniyor. Diğer tabaka-i hayatlar, inansak da inanmasak da vardılar ve bakîdirler. Ama kişi kendi hayat derecelerini inkar ve küfür ile kendi aleminde yok edebiliyor. Bu yüzden insana göre deđiştđi için izafi oluyorlar.